ANNALES

Anali za istrske in mediteranske študije
Annali di Studi istriani e mediterranei
Annals for Istrian and Mediterranean Studies
Series Historia et Sociologia, 26, 2016, 4

UDK 009 Annales, Ser. hist. sociol., 26, 2016, 4, pp. 629-802, Koper 2016 ISSN1408-5348

UDK 009 ISSN 1408-5348

ANNALES

Anali za istrske in mediteranske študije
Annali di Studi istriani e mediterranei
Annals for Istrian and Mediterranean Studies

Series Historia et Sociologia, 26, 2016, 4

KOPER 2016

ISSN 1408-5348 UDK 009 Letnik 26, leto 2016, številka 4

UREDNIŠKI ODBOR/ ***COMITATO DI REDAZIONE/*** ***BOARD OF EDITORS:*** Simona Bergoč, Furio Bianco (IT), Milan Bufon, Lucija Čok, Lovorka Čoralić (HR), Darko Darovec, Goran Filipi (HR), Vesna Mikolič, Aleksej Kalc, Avgust Lešnik, John Martin (USA), Robert Matijašić (HR), Darja Mihelič, Edward Muir (USA), Claudio Povolo (IT), Vida Rožac Darovec, Mateja Sedmak, Lenart Škof, Tomislav Vignjević, Salvator Žitko

Glavni urednik/*Redattore capo/ Editor in chief:* Darko Darovec

Odgovorni urednik/*Redattore responsabile/Responsible Editor:* Salvator Žitko

Uredniki/*Redattori/Editors:* Urška Lampe

Gostujoči urednici/*Guest editors:* Tina Rožac, Klara Šumenjak

Prevajalci/*Traduttori/Translators:* Tina Rožac (it., ang., slo.), Petra Berlot (it.)

Oblikovalec/*Progetto grafico/ Graphic design:* Dušan Podgornik, Darko Darovec

Tisk/*Stampa/Print:* Grafis trade d.o.o.

Izdajatelja/*Editori/Published by:* Zgodovinsko društvo za južno Primorsko - Koper / *Società storica del Litorale - Capodistria*©

Za izdajatelja/*Per Editore/ Publisher represented by:* Salvator Žitko

Sedež uredništva/*Sede della redazione/ Address of Editorial Board:* SI-6000 Koper/*Capodistria,* Kreljeva/*Via Krelj* 3, ***e-mail:*** annaleszdjp@gmail.com, ***internet:*** http://www.zdjp.si/

Redakcija te številke je bila zaključena 15. 12. 2016.

Sofinancirajo/*Supporto finanziario/ Financially supported by:* Javna agencija za raziskovalno dejavnost Republike Slovenije (ARRS)

Annales - Series historia et sociologia izhaja štirikrat letno.

Maloprodajna cena tega zvezka je 11 EUR.

Naklada/*Tiratura/Circulation:* 300 izvodov/copie/copies

Revija Annales, Series historia et sociologia je vključena v naslednje podatkovne baze / *La rivista Annales, Series historia et sociologia è inserita nei seguenti data base / Articles appearing in this journal are abstracted and indexed in*: Thomson Reuters (USA): Arts and Humanities Citation Index (A&HCI) in/and Current Contents / Arts & Humanities; IBZ, Internationale Bibliographie der Zeitschriftenliteratur (GER); Sociological Abstracts (USA); Referativnyi Zhurnal Viniti (RUS); European Reference Index for the Humanities (ERIH); Elsevier B. V.: SCOPUS (NL).

Vsi članki so v barvni verziji prosto dostopni na spletni strani: http://www.zdjp.si.
All articles are freely available in color via website http://www.zdjp.si.

ANNALES · Ser. hist. sociol. · 26 · 2016 · 4

Anali za istrske in mediteranske študije - Annali di Studi istriani e mediterranei - Annals for Istrian and Mediterranean Studies

UDK 009 Letnik 26, Koper 2016, številka 4 ISSN 1408-5348

VSEBINA / *INDICE GENERALE / CONTENTS*

Metka Furlan: Slovenska dialektologija: od gradiva do interpretacije 629
La dialettologia slovena: dal materiale linguistico all'interpretazione
Slovene dialectology: from linguistic material to interpretation

Luka Repanšek: Dial. Slovene **kr̥vês-* and the accentual history of Proto-Slavic **kry* 'blood' ... 639
Naročnoslovensko *kr̥vês- *in naglasni razvoj praslovanskega* *kry *'kri'*
Lo sloveno dialettale *kr̥vês- *e lo sviluppo accentuale da protoslavo* *kry *'sangue'*

Tjaša Jakop: Tipologija samostalnikov moškega spola v srednjesavinjskem narečju 647
Tipologia dei sostantivi mascolini nel dialetto della Valle del Savinja centrale
The typology of masculine noun forms in the central Savinja dialect

Jožica Škofic: Naglasni tipi ženske a-jevske sklanjatve v krajevnem govoru Krope na Gorenjskem 655
L'accentuazione della a-*declinazione nella parlata locale di Kropa nella regione della Gorenjska*
Accentuation and declension of feminine a-*stem nouns in the Slovenian Gorenjsko local dialect of Kropa*

Mojca Horvat: Narečne tvorjenke z vmesnim morfemom *-ov-/-ev-* iz pomenskega polja *kulturne rastline* 663
Derivati dialettali con il morfema interno -ov-/-ev- *dal campo semantico delle* colture
Dialectal complex words with a morpheme -ov-/-ev- *from the semantic field of* cultivated plants

Mihaela Koletnik: Narečna poimenovanja za zdravilne rastline v Krajinskem parku Goričko 671
Denominazioni dialettali delle erbe medicinali del Parco naturale del Goričko
Dialectal names for medicinal herbs in Krajinski park Goričko

Matej Šekli: Frazni glagoli v rezijanskem narečju slovenščine 689
Sintagmi con verbi copulativi nel dialetto sloveno di Resia/Rezija
Coupulas with object complement in the Resian/rezijansko dialect of Slovene

Danila Zuljan Kumar: Priredne stavčne strukture v nadiškem in briškem narečju 699
Proposizioni coordinate nei dialetti del Natisone e del Collio
Coordinate clauses in the nadiško/Natisone and the Brda/Collio dialects

Andreja Žele: Aktualni jezikovni načini izražanja v slovenščini: sklapljanje kot naravni in aktualni odraz nepretrganosti govora v narečnem in knjižnem jeziku 709
Il metodo attualizzato di verbalizzazione in lingua slovena: la giustapposizione come espressione attuale di natura ininterrotta del parlato in collegamento i componenti sistemici e non sistemici della lingua slovena
The current modes of expression in Slovenian: juxtaposition as a natural and topical reflection of the continuity of speech in both dialect and standard literary language

Barbara Ivančič Kutin: Folklorno gradivo in njegov zapis kot stičišče slovstvene folkloristike in dialektologije. Pogled v preteklost in predlogi za prihodnost 715
Materiale folkloristico e la sua trascrizione come giunzione tra la folkloristica letteraria e la dialettologia. Uno sguardo nel passato e proposte per il futuro
Folklore material and its recording as the point of contact between folkloristics and dialectology. A look into the past and a proposal for the future

Tina Rožac: Diskurzni označevalci v besedilnih vrstah vsakdanjih pogovorov. Študija primera Rakitovca v slovenski Istri 727
Segnali discorsivi nei tipi di testo delle conversazioni quotidiane. Ricerca sul esempio del villaggio Rakitovec nell'Istria slovena
Discourse markers in text genres of everyday conversations. Case study of Rakitovec in Slovenian Istria

Klara Šumenjak: Uporabnost korpusne obdelave podatkov pri oblikoslovni analizi narečnega govora: 1. sklanjatev samostalnikov moškega spola v koprivskem govoru 741
L'utilità dell'elaborazione dei dati dai corpora nell'analisi morfologica della parlata dialettale: prima declinazione dei sostantivi maschili nella parlata di Kopriva sul Carso
Usefulness of the corpus approach for morphological analysis of dialects: first declension of masculine nouns in the dialect of kKopriva na Krasu

Jernej Vičič: Jezikovni viri za prevajalne sisteme ... 751
Materiali linguistici prodotti per sistemi di traduzione automatica
Linguistic materials for the machine translation systems

Urška Lampe: Obeležji v spomin deportiranim iz Julijske krajine po drugi svetovni vojni v goriškem Parku spomina 767
I due monumenti in memoria dei deportati dalla Venezia Giulia del secondo dopoguerra nel Parco della rimembranza di Gorizia
Two monuments in memory of the deportees from Venezia Giulia after World War II in the Gorizia Park of remembrance

Zaure Malgarayeva, Indira Akylbayeva, Nurlan Mukhlissov & Bagila Tairova: Technology of formation of poly-ethnicity in the discourse of modern states 779
Tecnologia di formazione di polietnicità nel dibattito sugli stati moderni
Tehnologija oblikovanja polietničnosti v diskurzu modernih držav

OCENE/*RECENSIONI/REVIEWS*

Gherardo Ortalli & Ornella Pittarello (ur.): Cronica Jadretina. Venezia – Zara, 1345–1346 (**Darja Mihelič**) 791

Zdenka Bonin & Deborah Rogoznica: Koprska rodbina Grisoni in njene sorodstvene povezave (**Salvator Žitko**) 792

Michele Grison: Giannandrea De Gravisi. Scritti editi (**Salvator Žitko**) 794

IN MEMORIAM

Silvano Sau (1942–2016) (**Tilen Glavina, Darko Darovec**) 796

Kazalo k slikam na ovitku 798
Indice delle foto di copertina 798
Index to images on the cover 798

Navodila avtorjem 799
Istruzioni per gli autori 801
Instructions to authors 803

original scientific article
received: 2015-11-03

DOI 10.19233/ASHS.2016.48

NAGLASNI TIPI ŽENSKE A-JEVSKE SKLANJATVE V KRAJEVNEM GOVORU KROPE NA GORENJSKEM

Jožica ŠKOFIC
Inštitut za slovenski jezik Frana Ramovša ZRC SAZU, Novi trg 4, 1000 Ljubljana
e-mail: guzej@zrc-sazu.si

IZVLEČEK

V prispevku so prikazani odrazi praslovanskih naglasnih tipov samostalnikov a*-jevske sklanjatve v krajevnem govoru Krope (SLA T202), ki spada v gorenjsko narečno skupino slovenščine. Prikazani so naglasni tipi in njihovi naglasni vzorci (tj. razvrstitev tako naglasnega mesta kot kolikostnih in tonemskih značilnosti) imenovanih samostalnikov v kroparskem govoru ter njihov praslovanski izvor z nepremičnim naglasom na osnovi (a), končniškim naglasom (b) in premičnim naglasom (c). Prikazano je, kje govor izkazuje ohranjanje praslovanskega stanja in kje spremembe, nastale na podlagi naglasnih premikov, analogij ali morebitnih prehodov med posameznimi paradigmami. Kroparski govor je kot del osrednje gorenjščine tonemski (pozna cirkumflektirane in akutirane dolge naglašene samoglasnike, kratki naglašeni samoglasniki tonemske opozicije nimajo).*

Ključne besede: zgodovinsko jezikoslovje, morfemski naglas, *a*-sklanjatev samostalnikov ženskega spola, slovenski jezik, gorenjsko narečje, Kropa.

L'ACCENTUAZIONE DELLA A-DECLINAZIONE NELLA PARLATA LOCALE DI KROPA NELLA REGIONE DELLA GORENJSKA

SINTESI

L'articolo tratta l'accentuazione dei sostantivi femminili appartenenti all'a-declinazione nella parlata locale di Kropa (SLA T202) della regione della Gorenjska (Carniola Superiore) dal punto di vista sincronico e diacronico. La prospettiva descrittivo-linguistica permette di presentare sia le classi di accento che alcuni modelli di accentuazione (ictus, le caratteristiche sia quantitative che d'intonazione). La prospettiva linguistica storica determina l'origine dei tipi di accento dal proto-slavo e permette di dividere le parole in tre gruppi - con l'accento fisso sulla radice (a), con l'accento fisso sull'ultima sillaba (b) e con l'accento mobile (c). Viene quindi presentato in quali casi il dialetto preserva l'accento proto-slavo e in quali invece cambia in base allo spostamento dell'accento, all'analogia o ai possibili passaggi tra i singoli paradigmi. La parlata locale di Kropa è tonematica (con circonflessi e acuti su vocali lunghe e accentuate e con l'accento grave dinamico).

Parole chiave: linguistica storica, accento morfologico, a-declinazione dei sostantivi di genere femminile, lingua slovena, parlata della regione della Gorenjska, Kropa

UVOD

V prispevku[1] so prikazani odrazi praslovanskih naglasnih tipov samostalnikov *a*-jevske sklanjatve[2] v krajevnem govoru[3] Krope (SLA T202), ki spada v gorenjsko narečno skupino slovenščine.[4]

Gorenjsko narečje se ne govori povsod enako:[5] osrednjegorenjsko narečje se govori v trikotniku Ljubljana, Kamnik, Kranj ter v Deželi in pasu med Karavankami in Jelovico, nekaj posebnosti na glasoslovni ravnini pa imajo predvsem govori v okolici Bleda, kroparski govor, bohinjski govori ter govor Dovjega v Zgornjesavski dolini in govor Jezerskega, ki ima precej koroških (obirskih) značilnosti (Škofic, 2012). Gorenjščina ima še dve podnarečji: jugovzhodna gorenjščina v Tuhinjski dolini (pojavi kot razvoj jata in dolgega *o* v *eį* in *oų* segajo v Tuhinjski dolini do Buča, gorenjske narečne inovacije kot švapanje, razvoj kratkega vokalizma, konzonantski refleksi so kasnejši) in ob Radomlji (ni intonacij, pojavljajo se diftongi) ter selško narečje (vpliv sosednjih rovtarskih govorov: ni intonacije, švapanja, sekundarne palatalizacije velarov; akcentski premik *meglȁ* > *mȁgla*). Gorenjščina ima (večinoma) monoftongični vokalni sistem z močno narečno redukcijo visokih kratkih (naglašenih in nenaglašenih) samoglasnikov *i* in *u* ter jata v polglasnik (posebno ob zvočnikih in v izglasju). Za gorenjščino (z izjemo kroparskega in nekaterih bohinjskih govorov ter selškega narečja in vzhodnogorenjskega podnarečja) je značilno švapanje, otrditev *lj* in *nj* v *l* in *n*, mehčanje mehkonebnikov *k*, *g*, *x* pred sprednjimi samoglasniki ter različne asimilacije in disimilacije soglasniških sklopov, ki temu narečju dajejo izrazit slušni vtis; za kroparski krajevni govor je značilno tudi pogrkovanje. Na oblikoslovni ravnini je za gorenjščino značilna maskulinizacija samostalnikov srednjega spola v ednini in feminizacija v množini ter nekatere posebnosti v pregibanju samostalnikov, pridevnikov in glagolov (prim Logar 1975).

Tudi kroparski govor[6] ima dolge naglašene, kratke naglašene in kratke nenaglašene samoglasnike. Dolgi naglašeni samoglasniki so lahko akutirani ali cirkumflektirani (tonemska opozicija) – mogoči so na katerem koli besednem zlogu. Kratki jakostni naglas je omejen na zadnji ali edini zlog besede. Inventar prozodemov torej obsega tri naglase in nenaglašeno kračino, tj. *V́:*, *V̀:*, *ˈV*, *V*:[7]

V́: < V́:
< naglašeni V v nezadnjem besednem zlogu (tudi v tipih *zabà:va*, *sʀò:ta*)
< po naglasnem umiku s kratkega naglašenega končnega zloga za en zlog proti začetku besede – sekundarni naglasni premik (*gó:ʀa*, *nó:sət*, *sé̯:stʀa*/*sé:stra*, *lé:žat*, *jé:zək*, *ʀó:ka*)

V̀: < V̀:
< podaljšani kratki naglas v zadnjem ali edinem besednem zlogu (*kò:n*/*ˈkon*)

ˈV < naglašeni samoglasnik v zadnjem ali edinem besednem zlogu (*ˈməš*, *ˈkəp*, *žgaˈne*, *noˈžək*, *isˈkų̇t*, *kˈmet*, *stˈʀok*)

V < nenaglašeni samoglasnik (*učə̑:təl*, *zidá:ʀ*, *želé̯:s*, *loˈų̇ət*, *satˈje*, *stəˈza*, *mesò:*, *omoˈžət*, *sų̇:ʀcè:*, *já:buk*)
< po umiku naglasa s končnega kratkega naglašenega zloga (*pé:ta*, *ų̇ʀé:me*)

V gorenjskem narečju (in torej tudi v obravnavanem krajevnem govoru) sta izražena oba splošnoslovenska naglasna premika:

– pomik starega cirkumfleksa (tip psl. **zôlto* > sln. **zlatô* > krop. *zlatò:*; psl. **ōko* > sln. **okô* > krop. *okò:*) in

1 Besedilo je bilo pripravljeno z vnašalnim sistemom ZRCola, ki ga je na ZRC SAZU v Ljubljani (www.zrc-sazu.si) razvil Peter Weiss.

2 Analiza naglasnih tipov samostalnikov *a*-jevske sklanjatve je bila pripravljena s tradicionalno dialektološko raziskovalno metodo, tj. zbiranjem in snemanjem govorjenih besedil na terenu (s t. i. vodenim pogovorom), njihovim zapisom v slovenski fonetični transkripciji, (ročnim) izpisom ustreznega gradiva iz takega besedilnega korpusa in njegovo naglasnoparadigmatsko analizo. (Računalniški oz. elektronski) korpusni pristop bi tako analizo lahko olajšal, ne pa je nadomestil (prim. Šumenjak, 2016).

3 Odrazi praslovanskih naglasnih tipov samostalnikov *a*-jevske sklanjatve so bili v slovenski naglasoslovni literaturi že obravnavani, med drugim v Šekli, 2007a, 2007b in 2008; Mirtič, 2014.

4 Novi Slovar slovenskega knjižnega jezika SSKJ 3, objavljen na www.fran.si, prinaša le sinhrone naglasne paradigme slovenskega besedja.

5 Med prvimi je znanstveno klasifikacijo slovenskih narečij predlagal Izmail Sreznjevski, ki je sredi 19. stoletja potoval po slovenskih krajih in raziskoval slovenska narečja ter je spomladi leta 1841 obiskal tudi Gorenjsko (Kranj, Naklo, Tržič, Vrbo in Bled). Njegova klasifikacija, predlagana v članku *O narečijah slavjanskih* (1841) in nato še v članku *Obozrenie glavnyh čert srodstva zvukov v narečijah slavjanskih*, je bila upoštevana tudi pri izdelavi Ramovševe dialektološke karte slovenskih narečij v 20. stoletju. Sreznjevski je o delitvi slovenščine na narečja zapisal: »*Barvne kombinacije so neskončne, medtem ko je število glavnih barv sorazmerno omejeno: tako je tudi tukaj. Sam si nisem niti upal izločiti in opisati vseh možnih kombinacij in odtenkov, ki se jih da najti po različnih krajih pri Slovencih; toliko več pozornosti sem namenil ključnim razlikam in sem skušal doumeti razlikovalne značilnosti glavnih narečij.*« (Makarova Tominec, 2014) Tukajšnja omejitev gorenjskega narečja temelji na karti slovenskih narečij Tineta Logarja in Jakoba Riglerja iz leta 1983.

6 Krajevni govor Krope je bil po vprašalnici za SLA zapisan trikrat: leta 1952 ga je zapisal Tine Logar, leta 1975 Irena Resman, leta 1996 je bil predstavljen tudi v doktorski disertaciji Glasoslovje, oblikoslovje in besedišče govora Krope na Gorenjskem Jožice Škofic (mentor prof. Tine Logar), ki je leta 1997 o glasoslovnih značilnostih kroparskega govora napisala še članek Fonološki opis govora Krope (SLA 202).

7 V tem besedilu črka V označuje samoglasnik/vokal.

– umik kratkega naglasa s končnega zloga na prednaglasno dolžino (tip psl. *gvězdà > sln. *zvězda > krop. *zvẹ́:zda*) ter
– nekateri nesplošnoslovenski premiki, npr. umik kratkega naglasa na prednaglasno kračino (tip psl. *ženà > sln. *ženà > krop. *žé:na*; psl. *vodà > sln. *vodà > krop. *vó:da*), pri čemer sta se sekundarno naglašena *e* in *o* že podaljšala,
– umik naglasa na prednaglasno nadkračino pa tu ni bil izveden (tip psl. *mъglà > sln. *məglà > krop. *məg'la*).

NAGLASNI TIPI ŽENSKE *A*-JEVSKE SKLANJATVE V KROPARSKEM GOVORU

Naglasni tipi samostalnikov *a*-jevske sklanjatve in njihovi osnovni praslovanski viri so naslednji:

1. Nepremični naglas na akutirani osnovi

1.1 Regularni odraz psl. naglasnega tipa a v primeru, da iz psl. starega akuta ni prišlo do nastanka popsl. novega cirkumfleksa v večini sklonskih oblik: psl. Nsg. **žьlíca*, Asg. **žьlícǫ* (a) > krop. Nsg. *žlɨ́:ca*, Asg. *žlɨ́:co*, knj. sln. Nsg. *žlí:ca*, Asg. *žlí:co* (toda z odrazom popsl. novega cirkumfleksa v Isg. krop. *z žlɨ̀:co*, knj. sln. *z žlì:co*, in Gpl. krop. *žlɨ̀:c*, knj. sln. *žlì:c*); psl. Nsg. **malína*, Asg **malínǫ* (a) > krop. Nsg. *malɨ́:na*, Asg. *malɨ́:no*, knj. sln. Nsg. *malí:na*, Asg. *malí:no*.

	sg.	pl.	du.
N	*žlɨ́:c-a*	*žlɨ́:c-e*	= pl.
G	*žlɨ́:c-e*	*žlɨ̀:c-∅*	
D	*žlɨ́:c-∅*	*žlɨ́:c-am*	
A	*žlɨ́:c-o*	*žlɨ́:c-e*	
L	*žlɨ́:c-∅*	*žlɨ́:c-ax*	
I	*žlɨ̀:c-o*[8]	*žlɨ́:c-am*	

Tako še: *barkọ́:nca*, *bá:ba*, *bá:la*, *bá:na*, *bá:pca*, *boʀọụ́nɨ́:ca*, *bʀẹ́:za*, *bú:ča*, *bú:lca*, *bú:taʀa*, *cú:na*, *cvetá:ča*, *cé:sta*, *čɨ́:səlca*, *čɨ́:ta*, *čą́:ʀkca*, *čežá:na*, *četąʀtnɨ́:ca*, *čpɨ́:na*, *čú:mnata*, *dọ́:ta*, *da:ʀžɨ́:na*, *dlá:ka*, *dẹ́:kəlca*, *dẹ́:ʀa*, *dẹ́:tela*, *fa:ʀžolɨ́:ca*, *fá:baʀka*, *fɨ́:ga*, *fəžɨ́:na*, *flá:ša*, *fʀá:ča*, *fʀá:ta*, *gọ́:ba*, *gá:špaʀca*, *gá:ịtʀoža*, *gʀɨ́:ụa*, *xɨ́:ša*, *xlá:če*, *xʀá:sta*, *jọ́:pca*, *já:goda*, *já:ma*, *jẹ́:ša*, *jẹ́:tka*, *kọ́:ža*, *ka:ʀtá:ča*, *ká:ča*, *ká:ša*, *ká:pa*, *klobá:sa*, *klú:ka*, *klẹ́:še*, *kmetɨ́:ca*, *knɨ́:ga*, *koʀú:za*, *kó:šna*, *Kʀọ́:pa*, *kʀá:ca*, *kʀá:ụa*, *kʀɨ́:pa*, *kʀopɨ́:ụa*, *kú:maʀa*, *kú:ʀa*, *lá:stọụka*, *lá:ta*, *lɨ́:pa*, *ləšɨ́:na*, *lenó:ba*, *lopá:ta*, *lsɨ́:ca*, *lú:na*, *lẹ́:ska*, *malɨ́:na*, *má:čoxa*, *má:ša*, *má:ma*, *mɨ́:za*, *məštá:ce*, *mʀẹ́:ža*, *mú:ska*, *mú:xa*, *mẹ́:ča*, *nọ́:ša*, *nɨ́:ụa*, *nedẹ́:la*, *neụẹ́:sta*, *pá:lca*, *pɨ́:la*, *pɨ́:na*, *pečẹ́:ŋka*, *pepeụnɨ́:ca*, *plá:ča*, *plá:ta*, *plenɨ́:ca*, *plẹ́:ša*, *podgá:na*, *pokʀọ́:ụka*, *polɨ́:ca*, *potɨ́:ca*, *pʀɨ́:ča*, *pʀú:čca*, *pẹ́:ka*, *pẹ́:na*, *ʀọ́:ba*, *ʀá:ca*, *ʀá:ma*, *ʀá:na*, *ʀɨ́:ba*, *ʀozgotú:lca*, *ʀú:ta*, *ʀẹ́:pa*, *ʀẹ́:tkuca*, *sọụnɨ́:ca*, *sá:la*, *sá:ne*, *są:ʀbečɨ́:ca*, *ská:la*, *sklẹ́:da*, *skʀɨ́:na*, *skú:ta*, *slá:ma*, *smʀẹ́:ka*, *smẹ́:šənca*, *solá:ta*, *só:ba*, *sʀá:ịca*, *sʀẹ́:ča*, *stʀẹ́:xa*, *sú:ša*, *ščɨ́:ʀa*, *ša:nta*, *ša:ʀa*, *šɨ́:ba*, *šɨ́:na*, *šiʀɨ́:na*, *škọ́:da*, *šmá:ʀənca*, *špɨ́:ca*, *špiná:ča*, *štacú:na*, *štá:lca*, *štʀẹ́:ka*, *štẹ́:ləŋga*, *tọ́:ča*, *tọ́:ša*, *ta:ʀgoụ́:na*, *tʀú:ga*, *tuóʀšca*, *ụšenɨ́:ca*, *ụọ́:tka*, *ụaʀjú:xa*, *ụá:za*, *ụą́:ʀba*, *ụʀá:na*, *ụẹ́:ụaʀca*, *zbọ́:ta*, *žá:ba*, *žɨ́:la*, *ženɨ́:ca*, *žẹ́:nska*, *žú:pa*, *žụɨ́:na*.

Izjemoma je v Ndu. lahko tudi končnica *-∅*, na primer:

	sg.	pl.	du.
N	*nú:n-a*	*nú:n-e*	*nú:n-∅/nú:n-e*

Premene osnove

V Gpl. se v sklop zvočnik+zvočnik ali nezvočnik+zvočnik na koncu osnove vrine polglasnik /ə/, pred *-j-* pa se, tako kot v knjižnem jeziku, vrine samoglasnik /i/:

	sg.	pl.
N	*žọ́:ụn-a*	*žọ́:ụn-e*
G	*žọ́:ụn-e*	*žọ̀:ụən-∅*

	sg.	pl.
N	*gá:ʀj-a*	*gá:ʀj-e*
G	*gá:ʀj-e*	*gà:ʀiị̀-∅*

Tako še: *á:ntla*, *bọ́:tʀa*, *čẹ́:tna*, *gʀá:ble*, *kú:xna*, *mọ́:ịškʀa*, *má:šna*, *pojẹ́:dna*, *ʀẹ́:ụšna*, *są́:ʀna*, *skᵘọ́:ʀja*, *ụọ́:ụna*, *ụẹ́:stja*.

Premene končnic

1. Samostalniki, ki se jim osnova končuje na nezvočnik+zvočnik ali zvočnik+zvočnik, imajo v Dsg. in Lsg. končnico *-ə*. Po analogiji imajo lahko to končnico tudi nekateri drugi samostalniki.

	sg.
N	*jú:žn-a*
G	*jú:žn-e*
D	*jú:žn-ə*
A	*jú:žn-o*
L	*jú:žn-ə*
I	*jú:žn-o*

8 Stari akut, ki je prešel v novi cirkumfleks (Isg. in Gpl.).

Tako še: *mʀǫ́:u̯la*, *pǫ́:stla*.

1.2. Regularni odraz psl. naglasnega tipa b samostalnikov s psl. dolgim samoglasnikom v edinem zlogu osnove: psl. Nsg. **glistà*, Asg. **glistǫ̀* (b) > krop. Nsg. *glɨ́:sta*, Asg. *glɨ:sto*, knj. sln. Nsg. *glí:sta*, Asg. *glí:sto*.

	sg.	pl.	du.
N	*zvé:zd-a*	*zvé:zd-e*	= pl.
G	*zvé:zd-e*	*zvè:zd-∅*	
D	*zvé:zd-∅*	*zvé:zd-am*	
A	*zvé:zd-o*	*zvé:zd-e*	
L	*zvé:zd-∅*	*zvé:zd-ax*	
I	*zvè:zd-o*	*zvé:zd-am*	

Tako še: *bʀá:da*, *bʀá:na*, *čʀé̯:da*, *dé̯:ža*, *glɨ́:sta*, *gʀé̯:da*, *xʀá:na*, *mǫ́:ka*, *ʀé̯:ka*, *só:u̯a*, *su̯é̯:ča*, *tʀá:u̯a*, *té̯:ža*, *té̯:ta*, *ú:i̯zda*, *u̯ǫ́:la*, *u̯ǫ́:sa*.

1.3. Odraz psl. naglasnega tipa b in c po morfonologizaciji naglasa na osnovi: psl. Nsg. **dušà*, Asg. **dûšǫ* (c) > krop. Nsg. *dú:ša*, Asg. *dú:šo*, knj. sln. Nsg. *dú:ša*, Asg. *dú:šo*.

	sg.	pl.	du.
N	*dú:š-a*	*dú:š-e*	= pl.
G	*dú:š-e*	*dù:š-∅*	
D	*dú:š-∅*	*dú:š-am*	
A	*dú:š-o*	*dú:š-e*	
L	*dú:š-∅*	*dú:š-ax*	
I	*dù:š-o*	*dú:š-am*	

Tako še: *zɨ́:ma*.

2. Nepremični naglas na cirkumflektirani osnovi

2.1 Regularni odraz psl. naglasnega tipa a v primeru, da je iz psl. starega akuta prišlo do nastanka popsl. novega cirkumfleksa v večini sklonskih oblik: psl. Nsg. **mǎčьka* Asg. **mǎčьkǫ* (a) > krop. Nsg. *mà:čka*, Asg. *mà:čko*, knj. sln. Nsg. *mà:čka*, Asg. *mà:čko*; psl. Nsg. **motýka*, Asg. **motýkǫ* (a) > krop. Nsg. *motɨ̀:ka*, Asg. *motɨ̀:ko*, knj. sln. Nsg. *motì:ka*, Asg. *motì:ko*.

	sg.	pl.	du.
N	*pù:nc-a*	*pù:nc-e*	= pl.
G	*pù:nc-e*	*pù:nc-∅*	
D	*pù:nc-∅*	*pù:nc-am*	
A	*pù:nc-o*	*pù:nc-e*	
L	*pù:nc-∅*	*pù:nc-ax*	
I	*pù:nc-o*	*pù:nc-am*	

Tako še: *ambulà:nta*, *à:i̯da*, *à:ksa*, *baʀà:ka*, *bateʀɨ̀:ja*, *bà:i̯ta*, *bà:ʀčica*, *bɨ̀:ʀmaŋka*, *bəgà:u̯anca*, *bəzgà:u̯ka*, *beloù:ška*, *besè:da*, *bʀisà:u̯ka*, *bʀočɨ̀:lka*, *bʀù:naʀca*, *bʀè̯:nta*, *bù:cka*, *bù:ŋka*, *bè̯:ca*, *cvɨ̀:ŋga*, *ʒgà:ŋka*, *čɨ̀:pka*, *dau̯kaʀɨ̀:ja*, *dɨ̀:la*, *domačɨ̀:ŋka*, *fà:i̯fca*, *gaʀà:ža*, *gà:te*, *gošà:u̯a*, *gostù:ʀanca*, *gʀadè̯:nca*, *xčè̯:ʀka*, *kastʀǫ̀:lca*, *kà:i̯ža*, *kà:ʀta*, *klučà:u̯anca*, *kmetɨ̀:ja*, *knǫ̀:fəlca*, *koloʀà:ba*, *koʀè:ta*, *kosɨ̀:lənca*, *kʀǫ̀:na*, *kʀau̯à:ta*, *kʀè̯:da*, *kù:gəlca*, *kù:ʀica*, *kù:xaʀca*, *lampaʀɨ̀:ja*, *là:mpa*, *mašɨ̀:na*, *macǫ̀:la*, *mà:čka*, *maʀjè̯:tica*, *maʀè̯:lca*, *mà:lca*, *mà:u̯ta*, *mà:u̯xca*, *mɨ̀:šənca*, *mɨ̀:ška*, *mežnaʀɨ̀:ja*, *mestè̯:je*, *motɨ̀:ka*, *mù:šənca*, *mù:i̯zda*, *pǫ̀:šta*, *pai̯zdù:xa*, *pižà:ma*, *planà:u̯a*, *planɨ̀:ŋka*, *plè̯:u̯anca*, *podʀù:žanca*, *pomiu̯à:u̯ka*, *poʀǫ̀:ka*, *posǫ̀:da*, *pʀè̯:nza*, *pù:mpa*, *pè̯:sa*, *pè̯:səmca*, *ʀǫ̀:ža*, *ʀazlɨ̀:ka*, *rà:mpa*, *rɨ̀:ŋka*, *rè̯:va*, *sǫ̀:nčanca*, *sǫ̀:ʀa*, *sà:ŋke*, *smetɨ̀:šənca*, *smù:če*, *stà:ʀca*, *sùǫʀta*, *šǫ̀:la*, *šabè̯:sa*, *škʀopɨ̀:u̯anca*, *šnɨ̀:ʀanca*, *špà:ga*, *špà:i̯za*, *špà:ŋga*, *štà:ŋga*, *štè̯:ŋge*, *šu̯à:ŋka*, *tà:ška*, *tà:bəlca*, *u̯à:ga*, *u̯tà:u̯a*, *u̯è̯:ja*, *zabà:va*, *zastà:u̯a*, *zelenà:u̯a*, *zè̯:lena*, *žǫ̀:ga*, *žǫ̀:nta*, *žaʀjà:u̯ca*, *žà:ga*, *žà:ʀanca*, *želè̯:zənca*, *žlà:xta*, *žu̯à:u̯ca*, *žè̯:xta*.

Premene osnove

1. V Gpl. se v sklop zvočnik+zvočnik ali nezvočnik+zvočnik na koncu osnove vrine polglasnik /ə/ (tudi ajevsko obarvan polglasnik [ą] pred [ʀ]), pred *-j-* pa se vrine samoglasnik /i/, zveza nezvočnik+zvočnik /v/ v izglasju Gpl. se izgovarja kot [-u] (*kolè̯:dva kolè̯:du*).

	sg.	pl.
N	*ɨ̀:gʀ-a*	*ɨ̀:gʀ-e*
G	*ɨ̀:gʀ-e*	*ɨ̀:gą̯ʀ-∅*

	sg.	pl.
N	*u̯ečè̯:ʀj-a*	*u̯ečè̯:ʀj-e*
G	*u̯ečè̯:ʀj-e*	*u̯ečè̯:ʀii̯-∅*

Tako še: *bè:ʀgla*, *blagà:i̯na*, *bù:dla*, *cǫ̀:kla*, *cɨ̀:fʀa*, *cmà:ndʀa*, *čɨ̀:kla*, *čè̯:šna*, *čè̯:špla*, *gǫ̀:dla*, *galò:šne*, *gmà:i̯na*, *gostɨ̀:lna*, *gʀè̯:bla*, *kà:ŋgla*, *kù:čma*, *lù:kna*, *moʀà:i̯na*, *nè̯:škla*, *plù:zna*, *pʀecè̯:sja*, *sestʀɨ̀:čna*, *škà:ʀje*, *škà:tla*, *špè̯:gle*, *štùǫʀkla*, *šè̯:fla*, *toą̯à:ʀna*, *u̯ǫ̀:ʀgle*, *u̯ečè̯:ʀja*, *železà:ʀna*, *žè̯:mla*.

2. Redko se v Gpl. polglasnik /ə/ vriva med dva nezvočnika na koncu osnove (to lahko slišimo le še pri nekaterih starejših Kroparjih), na primer:

	sg.	pl.
N	*xʀù:šk-a*	*xʀù:šk-e*
G	*xʀù:šk-e*	*xʀù:šk-∅*/ *xʀù:šək-∅*

Premene končnic

1. Samostalniki, ki se jim osnova končuje na nezvočnik+zvočnik ali zvočnik+zvočnik, imajo v Dsg. in Lsg. končnico *-ə*. Po analogiji imajo lahko to končnico tudi nekateri drugi samostalniki.

	sg.
N	*kà:mʀ-a*
G	*kà:mʀ-e*
D	*kà:mʀ-ə*
A	*kà:mʀ-o*
L	*kà:mʀ-ə*
I	*kà:mʀ-o*

Tako še: *bà:ʀva*, *bɨ̀:ʀma*, *pʀȅ:kla*, *šlù:žba*, *mà:u̯xca*, *pù:nčka*.

2.2. Odraz praslovanskega naglasnega tipa c po analoški posplošitvi naglasa cirkumflektiranih oblik: psl. Nsg. **sirotȁ*, Asg. **sîrotǫ* ≥ krop. Nsg. *sʀȍ:ta*, Asg. *sʀȍ:to*, knj. sln. Nsg. *sirọ̑:ta*, Asg. *sirọ̑:to*.

	sg.	pl.	du.
N	*sʀȍ:t-a*	*sʀȍ:t-e*	= pl.
G	*sʀȍ:t-e*	*sʀȍ:t-Ø*	
D	*sʀȍ:t-Ø*	*sʀȍ:t-am*	
A	*sʀȍ:t-o*	*sʀȍ:t-e*	
L	*sʀȍ:t-Ø*	*sʀȍ:t-ax*	
I	*sʀȍ:t-o*	*sʀȍ:t-am*	

Tako še: *ɨ̀:gʀa*, *ʒbȅ:la*, *u̯dȍ:u̯a*.

2.3. Končniški naglas s kračino v imenovalniku in tožilniku ednine[9]

2.3.1. Regularni odraz psl. naglasnega tipa b samostalnikov s psl. polglasnikom v edinem zlogu osnove: psl. Nsg. **mьglȁ* Asg.**mьglǫ́* (b) > krop. Nsg. *məgˈla*, Asg. *məgˈlo*, knj. sln. Nsg. *məgˈla*, Asg. *məgˈlo*.

	sg.	pl.	du.
N	*pəšˈk-a*	*pəšˈk-e*	= pl.
G	*pəšˈk-e*	*pəšk-à:*	
D	*pəšˈk-ə*	*pəšˈk-ą̄m*	
A	*pəšˈk-o*	*pəšˈk-e*	
L	*pəšˈk-ə*	*pəšˈk-ą̄x*	
I	*pəšˈk-o*	*pəšk-à:m*	

Tako še: *məgˈla*, *tˈma*, *ą̄ʀˈja*.

2.3.2. Odraz psl. naglasnega tipa c samostalnikov s psl. polglasnikom v edinem zlogu osnove po analoški izravnavi po oblikah s kračino v zadnjem zlogu: psl. Nsg. **stьʒà* Asg. **stь̀ʒǫ* (b) ≥ krop. Nsg. *stəˈza*, Asg. *stəˈzo* vs. knj. sln. Nsg. *stəˈza*, Asg. *stəzọ̑:*.

	sg.	pl.	du.
N	*stəˈz-a*	*stəˈz-e*	= pl.
G	*stəˈz-e*	*stəz-à:*	
D	*stəˈz-ə*	*stəˈz-ą̄m*	
A	*stəˈz-o*	*stəˈz-e*	
L	*stəˈz-ə*	*stəˈz-ą̄x*	
I	*stəˈz-o*	*stəz-à:m*	

Tako še nekateri samostalniki po onemitvi prednaglasnega polnega samoglasnika: *da:ʀžˈba*, *potkˈu̯a*.

2.3.3. Odraz psl. naglasnih tipov b in c s psl. kratkim samoglasnikom v osnovi po analoškem prehodu v tip krop. Nsg. *məgˈla*, Asg. *məgˈlo*: psl. Nsg. **vodȁ*, Asg. **vȍdǫ* (c) ≥ krop. Nsg. *u̯oˈda*, Asg. *u̯oˈdo* vs. knj. sln. *vó:da*, Asg *vodọ̑:*.

	sg.	pl.	du.
N	*u̯oˈd-a*	*u̯oˈd-e*	= pl.
G	*u̯oˈd-e*	*u̯oˈd-a*	
D	*u̯oˈd-ə*	*u̯oˈd-am*	
A	*u̯oˈd-o*	*u̯oˈd-e*	
L	*u̯oˈd-ə*	*u̯oˈd-ax*	
I	*u̯oˈd-o*	*v*	

Tako še: *goˈʀa*.

2.4. Premični naglas

Večina samostalnikov mešanega naglasnega tipa se lahko sklanja tudi po nepremičnem naglasnem tipu na osnovi – mešani naglasni tip se v kroparskem krajevnem govoru izgublja.

2.4.1. Regularni odraz psl. naglasnega tipa c samostalnikov s psl. dolgim in kratkim samoglasnikom v edinem zlogu osnove: psl. Nsg. **golvȁ*, Asg. **gôlvǫ* (c) > krop. Nsg. *glá:u̯a*, Asg. *glau̯ọ̑:*, knj. sln. Nsg. *glá:va*, Asg. *glavọ̑:*; psl. Nsg. **nogȁ*, Asg. **nȍgǫ* (c) > krop. Nsg. *nó:ga*, Asg *nogọ̑:*, knj. sln. Nsg. *nó:ga*, Asg *nogọ̑:*.

9 Po končniškem naglasnem tipu se sklanja tudi beseda *gosp-á:*; končnica je vedno dolga in akutirana.

	sg.	pl.	du.
N	*glá:u̯-a*	*glau̯-ẹ̀:*	= pl.
G	*glav-ẹ́:*	*glau̯-á:*	
D	*glá:u̯-∅*	*gla'u̯-am/glau̯-à:m*	
A	*glau̯-ọ̀:*	*glau̯-ẹ̀:*	
L	*glá:u̯-∅*	*gla'u̯-ax*	
I	*glau̯-ọ́:*	*glau̯-à:m*	

Tako še: *bọ́:u̯xa*, *bʀá:da*, *nó:ga*, *pẹ́:ta/pé:ta*, *ʀó:ka*, *sọ́:u̯za*.

2.4.2. Odraz psl. naglasnega tipa b samostalnikov s psl. kratkim samoglasnikom v edinem zlogu osnove po analoškem prehodu v premični naglasni tip (krop. Nsg. *nó:ga*, Asg. *nogọ̀:*): psl. Nsg. **ženȁ*, Asg. **ženọ̀* (b) ≥ krop. Nsg. *žẹ́:na*, Asg. *ženọ̀:*, knj. sln. Nsg. *žéna*, Asg. *ženô*.

	sg.	pl.	du.
N	*žẹ́:n-a/žé:n-a*[10]	*žen-ẹ̀:*	= pl.
G	*žen-ẹ́:*	*žen-á:*	
D	*žẹ́:n-∅*	*že'n-am/žen-à:m*	
A	*žen-ọ̀:*	*žen-ẹ̀:*	
L	*žẹ́:n-∅*	*že'n-ax*	
I	*žen-ọ́:*	*žen-à:m*	

Tako še: *kó:pa*, *kó:sa*, *kó:za*, *mé:tla/mẹ́:tla*, *sé:stʀa/sẹ́:stʀa*, *smó:la*, *u̯ọ́:u̯ca*, *u̯ọ́:i̯ska*, *u̯ọ́:sa*, *u̯ọ́:sla*, *zẹ́:mla/zé:mla*.

Premene osnove

V Gpl. se v sklop zvočnik+zvočnik ali nezvočnik+zvočnik na koncu osnove vrine polglasnik /ə/ (tudi ajevsko obarvan polglasnik [ą] pred [ʀ]), pred *-j-* pa se kot v knjižnem jeziku vrine samoglasnik /i/:

	sg.	pl.
N	*sẹ́:stʀ-a*	*sẹ́:stʀ-e/sestr-ẹ́:*
G	*sẹ́:stʀ-e/sestr-ẹ́:*	*sẹ́:stəʀ-∅/sẹ́:stąʀ-∅*

V Asg. in Apl. se v zvezah s predlogom lahko spremeni kvaliteta in tonem naglašenih *o*-jevskih in *e*-jevskih samoglasnikov (ki se zožijo):

	sg.	pl.
N	*nó:g-a*	*nog-ọ̀: – na nọ̀:go*
G	*nog-ẹ̀:*	*nog-ẹ̀: – na nọ̀:ge*

Tako še: *u̯ ʀọ̀:ke*, *na ʀọ̀:ko*, *na u̯ọ̀:do*, *u u̯ọ̀:i̯sko*, *u̯ zẹ̀:mlo*.

SKLEP

V gorenjskem krajevnem govoru Krope sta izražena oba splošnoslovenska naglasna premika,[11] tj. a) pomik starega cirkumfleksa (tip psl. **zôlto* > sln. **zlatô* > krop. *zlatọ̀:*); psl. **ǒko* > sln. **okô* > krop. *okọ̀:*) in b) umik kratkega naglasa s končnega zloga na prednaglasno dolžino (tip psl. **gvězdȁ* > sln. **zvězda* > krop. *zvẹ́:zda*) ter nekateri nesplošnoslovenski premiki, tj. c) umik kratkega naglasa na prednaglasno kračino (tip psl. **ženȁ* > sln. **ženã* > krop. *žé:na*; psl. **vodȁ* > sln. **vodà* > krop. *vó:da*), pri čemer sta se sekundarno naglašena *e* in *o* že podaljšala, č) umik naglasa na prednaglasno nadkračino ni bil izveden (tip psl. **mьglȁ* > sln. **məglà* > krop. *məg'la*). Naglasni tipi samostalnikov *a*-jevske sklanjatve in njihovi osnovni praslovanski viri so naslednji: 1. nepremični naglas na akutirani osnovi: a) regularni odraz psl. naglasnega tipa a v primeru, da iz psl. starega akuta ni prišlo do nastanka popsl. novega cirkumfleksa v večini sklonskih oblik: psl. Nsg. **žьlĭ́ca*, Asg. **žьlĭ́cǫ* (a) > krop. Nsg. *žl̀:ca*, Asg. *žl̀:co*, knj. sln. Nag. *žlí:ca*, Asg. *žlí:co* (toda z odrazom popsl. novega cirkumfleksa v Isg. krop. *z žl̀:co*, knj. sln. *z žlì:co*, in Gpl. krop. *žl̀:c*, knj. sln. *žlì:c*); psl. Nsg. **malĭ́na*, Asg. **malĭ́nǫ* (a) > krop. Nsg. *mal̀:na*, Asg. *mal̀:no*, knj. sln. Nsg. *malí:na*, Asg. *malí:no*; b) regularni odraz psl. naglasnega tipa b samostalnikov s psl. dolgim samoglasnikom v edinem zlogu osnove: psl. Nsg. **glistȁ*, Asg. **glistǫ̀* (b) > krop. Nsg. *gl̀:sta*, Asg. *gl̀:sto*, knj. sln. Nsg. *glí:sta*, Asg. *glí:sto*; c) odraz psl. naglasnega tipa b in c po morfonologizaciji naglasa na osnovi: psl. Nsg. **dušȁ*, Asg. **dûšǫ* (c) > krop. Nsg. *dú:ša*, Asg. *dú:šo*, knj. sln. Nsg. *dú:ša*, Asg. *dú:šo*; 2. nepremični naglas na cirkumflektirani osnovi: a) regularni odraz psl. naglasnega tipa a v primeru, da je iz psl. starega akuta prišlo do nastanka popsl. novega cirkumfleksa v večini sklonskih oblik: psl. Nsg. **mắčьka*, Asg. **mắčьkǫ* (a) > krop. Nsg. *mà:čka*, Asg. *mà:čko*, knj. sln. Nsg. *mà:čka*, Asg. *mà:čko*; psl. Nsg. **motȳ́ka*, Asg. **motȳ́kǫ* (a) > krop. Nsg. *motȉ:ka*, Asg. *motȉ:ko*, knj. sln. Nsg. *motì:ka*, Asg. *motì:ko*; b) odraz praslovanskega naglasnega tipa c po analoški posplošitvi naglasa cirkumflektiranih oblik: psl. Nsg. **sirotȁ*, Asg. **sîrotǫ* ≥ krop. Nsg. *sʀọ̀:ta*, Asg. *sʀọ̀:to*, knj. sln. Nsg. *sirò:ta*, Asg. *sirò:to*; 3. končniški naglas s kračino v imenovalniku in

10 Sekundarno naglašeni *e* se v kroparskem krajevnem govoru lahko izgovarja široko (mlajši govorci) ali ozko (starejši govorci), tako npr. še: *sẹ́:stʀa/sé:stra*, *mẹ́:tla/mé:tla* itd.

11 O relativni kronologiji slovenskih akcentskih pojavov: Ramovš 1950.

tožilniku ednine: a) regularni odraz psl. naglasnega tipa b samostalnikov s psl. polglasnikom v edinem zlogu osnove: psl. Nsg. **mьglà*, Asg. **mьglǫ̀* (b) > krop. Nsg. *məg'la*, Asg. *məg'lo*, knj. sln. Nsg. *məg'la*, Asg. *məg'lo*; b) odraz psl. naglasnega tipa c samostalnikov s psl. polglasnikom v edinem zlogu osnove po analoški izravnavi po oblikah s kračino v zadnjem zlogu: psl. Nsg. **stьʒà*, Asg. **stь̑ʒǫ* (b) ≥ krop. Nsg. *stə'za*, Asg. *stə'zo* vs. knj. sln. Nsg. *stə'za*, Asg. *stəzọ́:*; c) odraz psl. naglasnih tipov b in c s psl. kratkim samoglasnikom v osnovi po analoškem prehodu v tip krop. Nsg. *məg'la*, Asg. *məg'lo*: psl. Nsg. **vodà*, Asg. **vȍdǫ* (c) ≥ krop. Nsg. *u̯o'da*, Asg. *u̯o'do* vs. knj. sln. Nsg. *vó:da*, Asg. *vodọ́:*; 4. premični naglas: a) regularni odraz psl. naglasnega tipa c samostalnikov s psl. dolgim in kratkim samoglasnikom v edinem zlogu osnove: psl. Nsg. **golvà*, Asg. **gôlvǫ* (c) > krop. Nsg. *glá:u̯a*, Asg. *glau̯ọ́:*, knj. sln. Nsg. *glá:va*, Asg. *glavọ́:*; psl. Nsg. **nogà*, Asg. **nȍgǫ* (c) > krop. Nsg. *nó:ga*, Asg. *nogọ́:*, knj. sln. Nsg. *nó:ga*, Asg. *nogọ́:*; b) odraz psl. naglasnega tipa b samostalnikov s psl. kratkim samoglasnikom v edinem zlogu osnove po analoškem prehodu v premični naglasni tip krop. Nsg. *nó:ga*, Asg. *nogọ́:*: psl. Nsg. **ženà*, Asg **ženǫ́* (b) ≥ krop. Nsg. *žẹ́:na*, Asg. *ženọ́:*, knj. sln. Nsg. *žé:na*, Asg. *ženọ́:*.

ACCENTUATION AND DECLENSION OF FEMININE *A*-STEM NOUNS IN THE SLOVENIAN GORENJSKO LOCAL DIALECT OF KROPA

Jožica ŠKOFIC
Fran Ramovš Institute of the Slovenian Language SRC SASA, Novi trg 4, 1000 Ljubljana, Slovenia
e-mail: guzej@zrc-sazu.si

SUMMARY

In the article the declension and the accentuation of a-stem feminine nouns in the local dialect of Kropa (SLA T202) of the Gorenjsko (Upper Carniola) dialect of Slovenian are discussed, from the diachronic and the synchronic point of view. The descriptive-linguistic perspective presents the inventory of accent classes and their paradigms (ictus, quantitative and intonational/pitch characteristics). The historical-linguistic point of view determines the origin of Slovenian accent classes in Proto-Slavic – fixed stress on the stem (a), final stress (b) and mobile stress (c). It is shown, where the dialect preserves the Proto-Slavic accent and where changes, based on stress movements, analogies or potential transitions (analogical generalization) among each paradigms. The local dialect of Kropa is tonematic (with circumflex and acute on long stressed vowels and with dynamic short accent).

*In the dialect, both Common Slovenian stress movements are expressed, i.e. a) movement of the old circumflex concerning the vowel length/right accent shift (type PSl. *zôlto > OCSln. *zlatô > Krop. zlatọ́:); PSl. *ȍko > OCSln. *okô > Krop. okọ́:) and b) withdrawal of the short stress from the final syllable to the vowel length/left accent shift (type PSl. *gvězdà > OCSln. *zvě̑zda > Krop. zvẹ́:zda) and some non-common Slovenian movements, i.e. c) withdrawal of the short stress to the pre-stressed short vowel/left accent shift (type PSl. *ženà > sln. *ženȁ > Krop. žé:na; PSl. *vodà > OCSln. *vodȁ > Krop. vó:da) where the secondary stressed e and o are already long, while withdrawal of a short accent to a pre-stressed short vowel hasn't been achieved (PSl. *mьglà > OCSln. *məglȁ > Krop. məg'la).*

*The accent classes of a-declension nouns and their basic Original Common-Slovenian (OCSln.) and Proto-Slavic sources are as follows: 1. fixed stress on an acute stem a) as reflex of PSl. accent class a in the case, when, in the majority of the case forms, no Post-Proto-Slavic neo-circumflex arises from PSl. old acute: PSl. *žьlī́ca, Asg *žьlī́cǫ (a) > Krop. žlɨ́:ca, Asg žlɨ́:co, SSln. žlí:ca, Asg žlí:co (but with PostPSl. new circumflex in Isg (Krop. z žlɨ̑:co, SSln. z žlì:co) and Gpl (Krop. žlɨ̑:c, SSln. žlì:c)); PSl. *malī́na, Asg *malī́nǫ (a) > Krop. malɨ́:n-a, Asg malɨ́:n-o, SSln. malí:na, Asg malí:no; b) as a regular reflex of PSl. accent class b of nouns with PSl. long vowel in the sole stem syllable: PSl. *glistà, Asg *glistǫ̀ (b) > Krop. glɨ́:sta, Asg glɨ́:sto, SSln. glí:sta, Asg glí:sto; c) reflex of PSl. accent class b and c after morphonologization of stem accent: Psl. *dušà, Asg *dȗšǫ (c) > Krop. dú:ša, Asg dú:šo, SSln. dú:ša, Asg dú:šo; 2. fixed*

*stress on a circumflex stem a) as reflex of PSl. accent class a in the case, when, in the majority of the case forms, Post-Proto-Slavic neo-circumflex arises from PSl. old acute: Psl. *mắčьka *mắčьkǫ (a) > Krop. màːčka, Asg màːčko, SSln. màːčka, Asg màːčko; PSl. *motýka, Asg *motýkǫ (a) > Krop. motɨ̀ːka, Asg motɨ̀ːko, SSln. motìːka, Asg motìːko; b) reflex of Psl. accent class c after analogical generalization of circumflexed forms: Psl. *sirotȁ, Asg *sîrotǫ ≥ Krop. srǫ̀ːta, Asg srǫ̀ːto, SSln. sirȍːta, Asg sirȍːto; 3. final stress with a short accented vowel in the nominative and accusative singular a) as regular reflex of PSl. accent class b of nouns with a PSl. reduced vowel in the sole stem syllable: PSl. *mьglȁ *mьglь̑ (b) > Krop. məgˈla, Asg məgˈlo, SSln. məgˈla, Asg. məgˈlo; b) reflex of PSl. accent class c of nouns with PSl. reduced vowel in the sole stem syllable after analogical generalization of short accent on last syllable: PSl. *stьʒȁ *stь̑ʒǫ (b) ≥ Krop. stəˈza, Asg stəˈzo vs. SSln. stəˈza, Asg stəzǫ̀ː; c) reflex of PSl. accent classes b and c with PSl. short vowel in stem syllable after analogical generalization of into Krop. type məgˈla, Asg məgˈlo: Psl. *vodȁ, Asg *vȍdǫ (c) ≥ Krop. u̯oˈda, Asg u̯oˈdo vs. SSln. vóːda, Asg vodǫ̀ː; 4. mobile stress a) as reflex of PSl. accent class c of nouns with a PSl. long and short vowel in the sole stem syllable: PSl. *golvȁ, Asg *gôlvǫ (c) > Krop. glá:u̯a, Asg glau̯ǫ̀ː, SSln. glá:va, Asg glavǫ̀ː; PSl. *nogȁ, Asg *nȏgǫ (c) > Krop. nóːga, Asg nogǫ̀ː, SSln. nóːga, Asg nogǫ̀ː; b) reflex of PSl. accent class b of nouns with a PSl. short vowel in the sole stem syllable as analogical change into mobile accent Krop. nóːga, Asg nogǫ̀ː: PSl. *ženȁ, Asg *ženǫ̀ (b) ≥ Krop. žę́ːna/žéːna, Asg ženǫ̀ː, SSln. žéːna, Asg ženǫ̀ː.*

Keywords: historical linguistics, dialectology, (morpho)accentology, declension of *a*-stem nouns, Slovenian, *Gorenjsko* (Upper Carniolan) dialect, Kropa.

LITERATURA

Fran, slovarji Inštituta za slovenski jezik Frana Ramovša ZRC SAZU. 2014–, različica 3.0, www.fran.si (18. 11. 2016).

Logar, T. (1975): Slovenska narečja. Ljubljana, Mladinska knjiga.

Makarova Tominec, I. (2014): Izmail Sreznjevski in slovenščina. Jezikoslovni zapiski, 20, 2, 53–66.

Mirtič, T. (2014): Odrazi praslovanskih naglasnih tipov samostalnikov a-jevske sklanjatve v govoru vasi Dolnje in Gorenje Mraševo. Rasprave. Časopis Instituta za hrvatski jezik i jezikoslovlje, 40, 1, 149–161.

Ramovš, F. (1950): Relativna kronologija slovenskih akcentskih pojavov. Slavistična revija, 3, 16–23.

Šekli, M. (2007a): Končniški in mešani naglasni tip samostalnikov a-jevske sklanjatve v nadiškem narečju slovenščine. Slavistična revija, 55, 1/2, 134–145.

Šekli, M. (2007b): Sklanjatev in naglas samostalnikov a-jevske sklanjatve v govoru vasi Jevščk pri Livku nadiškega narečja slovenščine. Annales, Series historia et sociologia, 17, 1, 175–186.

Šekli, M. (2008): Naglasni sestav govora vasi Jevščk pri Livku nadiškega narečja slovenščine v luči relativne kronologije slovenskih naglasnih pojavov. V: Toporišič, J. (ur.): Škrabčeva misel VI: zbornik s simpozija 2007. Nova Gorica, Frančiškanski samostan Kostanjevica, 19–36.

Škofic, J. (1996): Glasoslovje, oblikoslovje in besedišče govora Krope na Gorenjskem. Doktorska disertacija. Ljubljana.

Škofic, J. (1997): Fonološki opis govora Krope (SLA 202). Jezikoslovni zapiski, 3, 175–189.

Škofic, J. (2012): Gorenjsko narečje kot kulturna dediščina. V: Porenta, T. & M. Tercelj Otorepec (ur.): Gorenjska: etnologija in pokrajine na Slovenskem na primeru Gorenjske ali kaj lahko etnologi in kulturni antropologi doprinesemo h kulturni podobi in razumevanju pokrajin na Slovenskem. Ljubljana, Slovensko etnološko društvo, 167–182.

Šumenjak, K. (2016): Uporabnost korpusne obdelave podatkov pri oblikoslovni analizi narečnega govora: 1. sklanjatev samostalnika moškega spola v koprivskem govoru. Annales, Series historia et sociologia, 26, 4, 741–750.